

ISSN 0125-7447

VOLUME 17 NUMBER 12
MARCH 28, 1985

รายงาน การเฝ้าระวังโรค ประจำสัปดาห์

WEEKLY EPIDEMIOLOGICAL
SURVEILLANCE REPORT

พิษจากเมล็ดฝิ่นประดับในงานกีฬา 137
โรงเรียน ปทุมธานี
รายงานการค้นหายูวี่ป่วยมาลาเรีย- 140
ตุลาคม 2528
สถานการณ์โรค 148

บทบรรณาธิการ (Editorial note)

เป็นที่น่าสังเกตว่าตั้งแต่ต้นปี 2529 จนกระทั่งสัปดาห์นี้ยังไม่มีรายงานผู้ป่วยด้วยโรคหิวาต์ ต่างจากปีที่ผ่าน ๆ มา ซึ่งพบผู้ป่วยได้ตั้งแต่เดือนมกราคม และพบผู้ป่วยมากในเดือนมีนาคมและเมษายน อย่างไรก็ตามเนื่องจากอากาศในปีนี้เป็นค่อนข้างร้อนจัด หลายจังหวัดมีความแห้งแล้งขาดแคลนน้ำดื่มที่สะอาด ซึ่งอาจเป็นผลให้เกิดการกระจายของโรคได้ง่าย และรุนแรงถ้าเริ่มมีผู้ป่วยเกิดขึ้น ประกอบกับทุกปีในเทศกาลสงกรานต์คนงานจำนวนมากที่มาทำงานในพื้นที่ซึ่งมีโรคหิวาต์เป็นโรคประจำถิ่น มีโอกาสกลับไปเยี่ยมเยียนจังหวัดเดิมของตน อาจนำโรคแพร่ไปยังจังหวัดนั้น ๆ ได้ ดังนั้น สถานบริการต่าง ๆ โดยเฉพาะในจังหวัดซึ่งเป็นพื้นที่ Endemic และจังหวัดที่แจ้งจัดควรเพิ่มการเฝ้าระวังโรคด้วยการทำ Rectal swab culture ในผู้ป่วยท้องร่วงที่น่าสงสัยทุกราย และเมื่อพบผู้ป่วยเป็นโรคหิวาต์ให้รายงานสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดโดยด่วน พนักงานระบาดวิทยาประจำจังหวัดควรติดตามสถานการณ์ของโรคนี้อย่างใกล้ชิด ตลอดจนออกสอบสวนโรคทุกราย และรายงานให้กองระบาดวิทยาทราบ

การสอบสวนโรค

พิษจากเมล็ดฝิ่นประดับในงานกีฬาโรงเรียน ปทุมธานี

(Toxic Plant Poisoning - Pathum Thani)

จากการที่มีข่าวลงในหนังสือพิมพ์ ฉบับวันที่ 25 มกราคม 2529 ว่าที่อำเภอสามโคก จังหวัดปทุมธานี มีนักเรียนกลุ่มหนึ่งเกิดอาการป่วยด้วยอาการทางระบบทางเดินอาหาร หลังจากรับประทานเมล็ดฝิ่นประดับ กองระบาดวิทยาร่วมกับเจ้าหน้าที่ศูนย์ระบาดวิทยาภาคกลาง จังหวัดราชบุรี และพนักงานระบาดวิทยา สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดปทุมธานี จึงได้ออกทำการสอบสวนโรค เพื่อสืบหาสาเหตุที่แท้จริงของการป่วยครั้งนี้ การศึกษาประกอบด้วย การพิจารณา ที่ตั้ง, สิ่งแวดล้อม, การสืบค้นหาตัวผู้ป่วย และกลุ่มนักเรียนที่เสี่ยงต่อการเกิดโรค, การสัมภาษณ์แบบสอบถามเฉพาะ และการเก็บตัวอย่างส่งตรวจ โดยกรมวิทยาศาสตร์การแพทย์ และคณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล

คำจำกัดความของผู้ป่วยคือ ผู้ป่วยที่มีอาการเกี่ยวกับทางเดินอาหารได้แก่ อาเจียน หรือ คลื่นไส้ หรือ ท้องเดินเป็นน้ำเกิน 3 ครั้งใน 1 วัน โดยผู้ป่วยเป็นนักเรียนที่มา ร่วมแข่งขันกรีฑาในวันที่ 24 มกราคม 2529 ที่โรงเรียน อำเภอสามโคก จังหวัดปทุมธานี

ผลการศึกษาเบื้องต้นพบว่า ในวันที่ 24 มกราคม 2529 มีการจัดการแข่งขันกรีฑา ระหว่างกลุ่มโรงเรียน จำนวน 8 โรงเรียน ณ โรงเรียนวัดป่าจั่ว ตำบลบ้านจั่ว อำเภอสามโคก จังหวัดปทุมธานี กลุ่มนักเรียนที่เสี่ยงต่อการเกิดโรคเป็นนักกรีฑาทั้งสิ้น 198 คน เป็นชาย 99 คน และหญิง 99 คน เนื่องจากผู้จัดการทีมกรีฑาของกลุ่มโรงเรียนดังกล่าวได้นำนักกรีฑาทั้งกลุ่มไป อยู่รวมกันบนเกาะสวนประดับของโรงเรียน ซึ่งปลูกไม้ประดับไว้จำนวนมาก พบว่าเด็กมีอาการป่วย จำนวน 21 ราย เป็นชาย 20 ราย (คิดเป็นอัตราป่วยของเพศชาย 20.2 %) หญิง 1 ราย (คิดเป็นอัตราป่วยของเพศหญิง 1.0 %) โรงเรียนที่มีอัตราป่วยสูงสุดเป็น 17.4% มี เพียง 2 โรงเรียนที่ไม่มีผู้ป่วยเลย แต่ทั้ง 2 โรงเรียนนี้ส่งนักกรีฑาเข้าร่วมแข่งขันน้อยที่สุดด้วย (ตารางที่ 1) จากการสอบสวนพบว่ามีเด็ก 22 คน รับประทานเมล็ดผัสดิบที่โรงเรียนปลูก ไว้ แล้วมีอาการป่วยจำนวน 21 คน (อัตราป่วย 95.5 %)

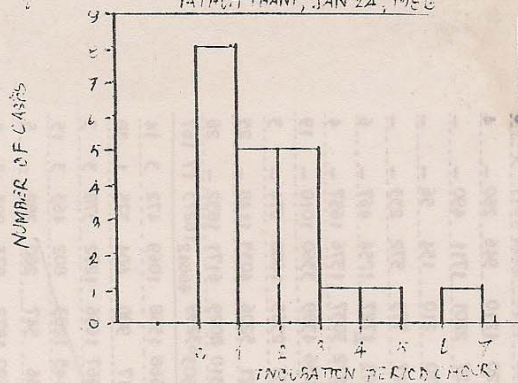
ตารางที่ 1 อัตราป่วยด้วยโรคพิษจากเมล็ดผัสดิบระดับ อำเภอสามโคก จังหวัดปทุมธานี

24 มกราคม 2529

	จำนวนนักกีฬา (คน)	จำนวนป่วย (ราย)	อัตราป่วย %
โรงเรียนที่ 1	36	5	13.9
โรงเรียนที่ 2	23	4	17.4
โรงเรียนที่ 3	26	3	11.5
โรงเรียนที่ 4	21	3	14.3
โรงเรียนที่ 5	33	3	9.1
โรงเรียนที่ 6	38	3	7.9
โรงเรียนที่ 7	5	-	-
โรงเรียนที่ 8	16	-	-
รวม	198	21	10.6

สำหรับอาการเกิดพิษในกลุ่มนักเรียนชุดนี้ คือมีอาการอาเจียน 20 ราย คลื่นไส้ 18 ราย เวียนศีรษะ 8 ราย ท้องเดินเป็นน้ำเกิน 3 ครั้ง 11 ราย กล้ามเนื้ออ่อนแรง 2 ราย อาการเกิดขึ้นหลังรับประทานเมล็ดเข้าไปตั้งแต่ครึ่งชั่วโมงถึง 6 ชั่วโมง (ส่วนใหญ่เกิดภายใน 3 ชั่วโมง) (รูปที่ 1)

รายงานแพ้ระวังโรค
FIG. 1 INCUBATION PERIOD OF PLANT POISONING
PATHUM THANI, JAN 22, 1956

ส่วนผลการตรวจศึกษาตัวอย่างพืชที่นำส่งกรมวิทยาศาสตร์การแพทย์ และคณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล ยืนยันว่าเมล็ดที่เด็กนักเรียนรับประทานเข้าไปนั้นเป็นต้นพื้นประดับ (*Jatropha multifida*) และมีสารพิษในเมล็ดจริงและสามารถทำให้เกิดอาการดังกล่าวข้างต้นได้

ผู้รายงาน สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดปทุมธานี ศูนย์ระบาดวิทยาภาคกลาง จังหวัดราชบุรี ฝ่ายสอบสวนโรค กองระบาดวิทยา และโครงการศึกษาฝึกอบรมในสาขาระบาดวิทยา บรรณาธิการ

(Editorial Note)

การระบาด ครั้งนี้นับเป็นรายงานครั้งแรกที่กองระบาดวิทยาได้รับเกี่ยวกับพิษที่เกิดจากเมล็ดพื้นประดับ ผู้ป่วยทั้งหมดเป็นนักเรียน รับประทานเข้าไปด้วยความรู้เท่าไม่ถึงการณ์ จึงเกิดการป่วยเป็นหมู่ขึ้นมาถึง 21 ราย การป่วยขึ้นอยู่กับขนาดของสารพิษที่ได้รับเข้าไป กล่าวคือ ผู้รับประทานมากก็จะมีอาการมากและเร็ว นอกจากนี้ น้ำหนักหรืออายุของผู้ป่วยก็มีความสัมพันธ์กับระยะพักตัวของอาการ รวมทั้งอาหารที่รับประทานร่วมด้วย เช่น ผู้ป่วย 1 ราย รับประทานในขนาดสูง คือ 5 เมล็ด แต่ผู้ป่วยรับประทานสับปะรดเข้าไปจำนวน 1 ผล จึงทำให้อาการไม่รุนแรง และเกิดอาการช้าไปถึง 6 ชั่วโมง ทั้งนี้จากการศึกษาพบว่าอาหารที่มีฤทธิ์เป็นกรด เช่น น้ำมะนาว อาจมีฤทธิ์ในการลดพิษของพื้นประดับได้

ต้นพื้นประดับ เป็นพืชที่จัดอยู่ในกลุ่มพืชสมุนไพร อยู่ใน Genus *Jatropha*⁽¹⁾ ในเมล็ดประกอบด้วย น้ำมัน 30 % ในประเทศอินเดียและอินโดนีเซียใช้เป็นสารทำให้แท้งในคน นอกจากนี้ยังใช้เป็นยาระบาย อาการพิษจะเกิดขึ้นเมื่อใช้เกินขนาด จะเกิดหลังรับประทาน 1 ชั่วโมงถึง 2 วัน อาการพิษคือ ปวดท้องอย่างมาก, คลื่นไส้, อาเจียน, และท้องเดินอย่างรุนแรง, กล้ามเนื้อกระตุก, หายใจหอบ, ความดันโลหิตต่ำลง และมีความผิดปกติของการเต้นของหัวใจ ตัวอย่างของพืชที่ทำให้เกิดอาการพิษเหมือนพื้นประดับคือ บัตตาเวีย, หนุมานั่งแท่น, ละหุ่ง, รางตรี, ดาวดึงส์ สารพิษที่พบเป็นกลุ่ม Phytotoxin และอัลคาลอยด์ ซึ่งถูกดูดซึมได้ช้าบ้างเร็วบ้าง⁽²⁾

Reference

- 1) Eduardo Outsumbing: Medical Plants of the Philippines-Jatropha multifida, Katha Publishing Co., Inc.
- 2) ศูนย์ข้อมูลข่าวสารสมุนไพร คณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล